

2011-06-23
YTTRANDE

CBM:s yttrande över remissen Rovdjurens bevarandestatus, dnr M2011/1767/Nm

Centrum för biologisk mångfald har via SLU tagit del av Rovdjursutredningens delbetänkande "Rovdjurens bevarandestatus" SOU 2011:37, och framför här följande synpunkter:

I de inledande kapitlen har utredaren gjort en korrekt tolkning av det EU-rättsliga begreppet gynnsam bevarandestatus. Särskilt viktigt i detta avseende är att utredaren uppmärksammat

- att bedömningen av bevarandestatus ska vara biologiskt och vetenskapligt grundad (sid 9, 15),
- att en gynnsam bevarandestatus förutsätter att populationen är långsiktigt livskraftig, vilket i sin tur förutsätter att den långsiktigt kan bibehålla en tillräcklig genetisk variation (sid 9, 16),
- att kunskap om hur stort utbyte det finns med populationer öster om Skandinavien är viktig för att bedöma bevarandestatusen (sid 16),
- att det är viktigt att hålla isär vad som är naturgivna begränsningar och vad som är samhällets tolerans (sid 16),
- att referensvärdena för populationens storlek och utbredning ska motsvara vad som behövs för att på lång sikt garantera populationens livskraft (sid 24),
- att såväl populationens utbredning som livsmiljöns utbredning var för sig ska vara tillräckliga för att bevarandestatusen ska kunna vara gynnsam (sid 26),
- att en MVP är den absolut lägsta gränsen för en referenspopulation (sid 29),
- att det behövs en genetiskt effektiv populationsstorlek om minst 500 för att långsiktigt bibehålla den genetiska variationen (sid 31),
- att sårbarhetsanalyser som bortser från viktiga aspekter inte bör utgöra grunden för bedömning av populationers bevarandestatus (sid 31).

I de följande kapitlen om de olika rovdjursarterna har utredaren dock inte lyckats tillämpa detta på ett konsekvent sätt. Det saknas t.ex. en konsekvens i beräkningen av referenspopulationsnivåer som är baserade på förutsättningen att populationen långsiktigt ska kunna bibehålla en tillräcklig genetisk variation, och en geografisk avgränsning av en sådan population. När utredaren föreslår referensvärden för arternas populationsstorlek, så tycks han i praktiken bortse från att de svenska populationerna behöver ingå i geografiskt och genetiskt sammanhängande populationer med en sammanlagd genetiskt effektiv populationsstorlek om minst 500. Detta bör vara en grundläggande utgångspunkt, och sedan bör man bedöma vad som är en rimlig andel av dessa populationer för Sveriges del.

Tabellen nedan anger de olika referensvärden för populationsstorlek, resp. MVP, som utredningen redovisar, samt kvoter mellan effektiv och faktisk populationsstorlek.

Art	Svensk-norska populationens referensvärde enligt utredningen	MVP enligt tumregeln 500 effektiva individer	Svenska populationens referensvärde enligt utredningen	Svenska populationens referensvärde som andel av tumregelns värde	Kvot effektiv / faktisk populationsstorlek
varg	-	1250-2500	450 (prov.)	9-15%	0.2-0.4
björn	2000	3000-7000	1800	25-60%	0.07-0.17
järv	1100	1170-2380	850	36-73%	0.21-0.43
lo	1560	1162-2380	1200	50-100%	0.21-0.43

Trots att utredningen betonar vikten av att bedöma referensvärde för hela sammanhängande populationer, vilket sannolikt skulle inkludera åtminstone Finland och ryska Karelen för tre av fyra arter, så redovisar utredningen inga sådana beräkningar. Däremot diskuteras för samtliga arter (utom vargen) hur stor en MVP skulle vara baserat på 500 effektiva individer och angivna kvoter mellan effektiv och faktisk populationsstorlek. Därefter ges referensvärden för den svensk-norska populationen, och för den svenska. Det framgår inte tydligt av betänkandet exakt hur dessa referensvärden relaterar till MVP-värdena, och till populationsstorlekar i Finland och Ryssland, och graden av genflöde mellan dessa länder. Vad är det som avgör hur stor del av referenspopulationen som bör finnas i Sverige? Klart är dock att olika arter ges mycket olika svenska referensvärden jämfört med MVP-värdena, med en variation mellan 9% och 100%. Det är för oss mycket oklart varför Sverige av någon biologisk anledning skulle behöva hysa en så liten proportion av vargens MVP, särskilt med tanke på det nästan obefintliga genflödet mellan Sverige-Norge och Finland-Ryssland. Utredningens internationella forskarpanel har tydligt förklarat att gynnsam bevarandestatus förutsätter en sammanhängande skandinavisk-finsk-karelsk stam om minst 3 000 djur (sid 102, 107), och noterat att en fördelning utifrån landareal skulle innebära 700 eller fler vargar i Sverige (sid 111). Även om också den siffran är grov och preliminär, så är den tydligare motiverad än utredarens förslag om 450 vargar.

Det är för övrigt mycket oklart vad som avses med ett provisoriskt referensvärde för vargen. Är det en delmängd av ett större faktiskt referensvärde, som man av någon anledning undvikit att beräkna nu, eller är det ett grovt tillyxat värde som längre fram kan beräknas med större noggrannhet, när mer data finns tillgängliga? Det första alternativet tycks inte vara förenligt med EU:s definition av ett referensvärde, och den alternativa förklaringen kan väl sägas gälla även för de övriga tre arterna, för vilka definitiva

referensvärden angivits. Utredningen bör klargöra hur stort det svenska referensvärdet är för vargen, baserat på den kunskap som finns nu.

För beräkningen av MVP baserat på tumregeln om 500 effektiva individer har en artspecifik kvot använts för varg och björn. För järv och lo används istället en kvot med hänvisning till Palstra & Ruzzante (2008). Kvoten 0,32 är ett genomsnitt för 24 arter med relativt måttlig reproduktionstakt. Det framgår inte uttryckligen i artikeln vilka dessa 24 arter är, men av artikelns tabell S1 framgår att endast för tre däggdjursarter har värden på kvot mellan effektiv och faktisk population använts. Med tanke på att Frankham (1995) fann att kvoten mellan effektiv och faktisk population varierar signifikant mellan olika organismgrupper, så förefaller det väldigt tvivelaktigt att här använda ett värde som till största delen baseras på andra organismer än däggdjur. Det innebär att minimivärdena för en MVP (1170, 1162) baseras på ett medelvärde för flera olika djurgrupper + en standardavvikelse (?) som anger storleken på variationen i kvot mellan disparata djurgrupper. Det måste betecknas som ett svagt vetenskapligt underlag.

Det är mycket bra att utredaren föreslår ett mål för minskning av inavelsgraden i vargpopulationen (sid 33). I utredarens bedömning av vargens bevarandestatus pekas den mycket höga inavelsgraden ut som ”det avgörande problemet” (sid 33). Det är förvisso bra att utredaren tar detta problem på stort allvar, men det är lika viktigt att förstå att inavel, bristande genetisk variation och liten populationsstorlek samverkar i att skapa en akut hotsituation för populationen. Skulle vargstammen drabbas av en ny, allvarlig sjukdom, så kan brist på genetisk variation innebära att få eller inga vargar har bättre motståndskraft än de övriga, en liten populationsstorlek kan innebära att den lilla andel som överlever blir ett så litet faktiskt antal att de lätt kan dö ut på grund av demografisk slump, och inavelseffekter kan fördröja en återhämtning av populationen och därmed förlänga den tid som demografiska slumpeffekter är ett akut hot. Inavel, låg genetisk variation och liten populationsstorlek är därför tre viktiga hotfaktorer som alla bör åtgärdas snarast.

På sid 81 blandar utredaren ihop målet att bevara 95% av den genetiska variationen med den så kallade 500-regeln. Det är fel, men detta misstag verkar inte ha någon avgörande betydelse för utredarens slutsatser och förslag.

Vi delar till fullo utredningens bedömning under rubriken ”Inventering och internationell samverkan”.

Sammanfattningsvis lägger detta delbetänkande fast ett antal viktiga principer för hur referensvärden för livskraftiga populationer ska beräknas, vilket kommer att vara mycket nyttigt för den fortsatta utredningen, men genomförandet är inte helt fullständigt, konsekvent och transparent.

Beslut i detta ärende har fattats av föreståndaren Tuija Hilding-Rydevik efter beredning av forskaren Torbjörn Ebenhard.

Tuija Hilding-Rydevik
Föreståndare, CBM